

Professor Henrik Rönnberg om cancersjukdom hos hund:

”Säkrad livskvalitet är viktigast”

Precis som för oss människor blir det allt vanligare att hundar avlider av cancer, som nu är den vanligaste dödsorsaken hos hundar över tio år. Det beror delvis på att både vi och våra fyrfota vänner lever allt längre och dör i sjukdomar som kanske främst drabbar äldre.

TEXT LENA HEIMLÉN ILLUSTRATION ANNA PERS BRÄCKE

Minst var fjärde hund kommer att dö av cancer och i vissa raser drabbas så många som hälften av hundarna av tumörer under sin livstid, säger professor Henrik Rönnberg, huvudansvarig för den onkologiska mottagningen vid SLU Universitetsdjursjukhus.

Så vilka är de vanligaste cancerformerna? Hur upptäcker man cancer hos sin hund? Vilka behandlingar finns? Och kan man på något sätt förebygga cancer hos hund?

Det forskas mycket kring cancer hos hund, både i Sverige och internationellt. Dels arbetar man på att förstå olika cancerformer, dels på vad man kan göra för att upptäcka cancer i ett tidigt skede. För hund gäller detsamma som för oss människor: ju tidigare upptäckt, desto större chans att behandla med gott resultat. Det pågår även forskning kring olika behandlingsmetoder såsom att hitta nya typer av cellgifter, bättre strålbehandling, olika former av immunoterapi och effektivare kirurgi. - Uppgiften för veterinärkåren, menar Henrik Rönnberg, är att ge hunden en så god livskvalitet som möjligt. Inom veterinär onkologi ses ofta cancer som en kronisk sjukdom och man behandlar inte lika aggressivt som inom humanvården. Hunden vet ju inte att den har cancer och det är veterinärens och hundägarens ansvar att se till att hunden mår så bra som möjligt.

Vissa cancerformer är lättare att upptäcka än andra, men många symtom är

diffusa och förekommer även vid andra sjukdomar. Cancer kan också ge flera olika symtom - eller inga alls under lång tid.

Vanliga tecken på cancer hos hund:

- Knölar som växer eller inte försvinner
- Sår som inte läker
- Viktminskning
- Påtagligt minskad aptit
- Svårigheter att äta eller svälja
- Diarré eller kräkningar
- Blödningar eller sekret från kroppsöppningar utan känd orsak
- Orkeslöshet eller ovilja att röra sig
- Ihållande hälla eller stelhet
- Dålig lukt
- Svårigheter att kissa, bajsa eller andas

När hunden ”mår dåligt” misstänker man sällan cancer, hittar man däremot en eller flera knölar söker de flesta veterinärer. I förebyggande syfte kan man ta för vana att gå igenom sin hund regelbundet, klämma och känna igenom hunden för att kunna se om det sker några förändringar. Genom att lära sig kroppsspråket och hur hunden rör sig kan man också i ett tidigt skede upptäcka exempelvis hälla eller om hunden ser ut att ha ont någonstans.

En tidig diagnos kräver mildare behandling för god effekt och det forskas mycket för att utveckla nya diagnostiska metoder.

- Forskningen med biomarkörer är enormt viktig för djurvälståndet, säger Henrik Rönnberg som just nu forskar om möjligheterna att via ett enkelt avföringsprov kunna upptäcka cancer och andra sjukdomar i mag-tarmkanalen.

Många hundar mår dåligt under behandlingen

Projektet påbörjades i januari 2023 mot bakgrund av att mag-tarmsjukdomar hos hundar är bland de vanligaste för

Henrik Rönnberg är professor och onkolog vid SLU Universitetsdjursjukhus. Han råder alla hundägare att gå igenom sin hund regelbundet och leta efter knölar. Precis som för människor gäller att ju tidigare upptäckt av cancer, desto bättre prognos.

FOTO GÖRAN EKEBERG

att söka veterinärvård. Ofta behandlas dessa sjukdomar med vätska och kortare svält och det är ofta omöjligt att veta hur förloppet utvecklar sig. Under tiden denna understödjande behandling pågår far många hundar illa och en del riskerar även att felbehandlas. Målsättningen är att enkelt kunna bedöma allvarlighetsgraden vid ett tarmlidande, på samma sätt som man gör på människor. Med hjälp av ett avföringsprov kan man lättare välja ut patienter som är i behov av mer omfattande diagnostik och man kan dessutom avvakta för de hundar som har en god prognos. Sammantaget kommer detta att vara väldigt värdefullt för hundens hälsa och välfärd. Projektet beräknas kunna avrapporteras i början av 2025.

”...medelåldern för när hundar får sin cancerdiagnos är förknippad med ras, ålder och kön”

Varför får hundar cancer?

Cancer innebär att balansen i en cell rubbas, en frisk cell börjar dela sig ohämmat och allt fler cancerceller bildas. Dessa blir efter en tid en liten klump av celler: en tumör har bildats. Det är vanligast att äldre hundar drabbas av cancer. Immunförsvaret blir svagare ju äldre man blir och de mekanismer som reparerar kroppens celler försämras vilket gör att andelen defekta celler ökar.

Det finns ett antal faktorer som ökar risken för cancer, såväl hos människa som hos hund. Kemikalier, UV-strålning, rökning, hormonella förändringar och en del virus ökar benägenheten att bilda cancerceller. Likaså finns ärftlighet som riskfaktor då man ser att vissa hundraser drabbas oftare av cancer än andra och olika cancerformer dyker oftare upp i vissa raser. Men ibland finns ingen annan orsak än att vissa celler inte reparerar sig som de ska, utan börjar växa ohämmat.

En nyligen publicerad amerikansk studie visar att

Vanliga cancersjukdomar hos hund

HUDCANCER står för 45 procent av alla cancerfall och är därmed den vanligaste cancersjukdomen hos våra hundar. Störst risk att drabbas av hudcancer har hundar med ljus hud eller tunn/lite päls. Hundar som utsätts för mycket sol eller som tvångsmässigt slickar vissa områden på huden är också i riskzonen, men även genetik och ras spelar in.

Det finns ett flertal olika typer av hudcancer där så kallade mastcellstumörer är vanligast. Det är en elakartad tumör som drabbar den typ av vita blodkroppar som kallas mastceller och orsakar cancer på eller under huden. Tumörerna kan variera mycket i både form och storlek och ibland kan man missta dessa tumörer för vårtor, insektsbett och även förväxla dem med fettknölar

om de sitter under huden. Kirurgi räcker oftast om tumörerna upptäcks i ett relativt tidigt stadium, men om de är svåra att operera bort med god marginal är det vanligt att behandla även med till exempel cytostatika och/eller strålbehandling.

Melanom är en annan form av hudcancer som finns i en godartad och en elakartad form. Den förstnämnda är vanligast medan maligna (elakartade) melanom är en mycket allvarlig sjukdom med hög benägenhet att spridas i kroppen och dålig prognos, precis som hos människor. Melanom som sitter i munnen, i övergången mellan hud och slemhinna, i ögat eller vid klofalsar är nästan alltid elakartade.

För att avgöra om en tumör är ett melanom tar man ofta prov från tumören. Om cancern inte har spridit sig är ofta kirurgi tillräckligt, men förekom-

mer spridning är prognosen dålig eftersom cellgifter och strålning är mindre effektiva behandlingar för just melanom. Inom humanmedicin behandlar man numera malignt melanom med immunterapi: vaccinationer som stimulerar kroppens eget immunförsvar för att bekämpa tumörceller, något som det forskas mycket kring inom veterinärmedicinen.

CARCINOM kan drabba olika hudceller och kännetecknas av vilken cell det är som drabbas, exempelvis basalcellscancer och skivepitelcancer.

LYMFOM har sitt ursprung i lymfsystemet. Den typ av lymfom som drabbar huden kallas kutant lymfom.

MALIGNT LYMFOM, blodcancer, angriper de vita blodkroppar som kallas lymfocyter. Såväl äldre som yngre hundar kan drabbas och det vanligaste

tecknet är att lymfkörtlarna svullnar rejält. Det kan också röra sig om kraftig blodbrist, abnorm trötthet, diarréer, onormal törst eller vissa hjärtproblem bland annat. Om sjukdomen inte upptäcks i ett tidigt skede kan den snabbt sprida sig till inre organ, till exempel lever, njurar eller mjälte. Malignt lymfom behandlas främst med cellgifter som bromsar sjukdomen och gör att symtomen ofta går tillbaka. Man ska dock vara klar över att cellgiftsbehandling är mycket påfrestande för kroppen.

JUVERTUMÖRER drabbar framför allt okastrerade tikar eller tikar som kastrats sent i livet. Tikar som kastreras före första löpet får ytterst sällan denna typ av cancer, medan hos tikar äldre än sju, åtta år drabbas omkring 30 procent. Vanligtvis sitter tumörerna i de bakre juven närmast ljumskarna och ofta märks

”För ett par decennier sedan förekom varken strålbehandling eller cellgifter inom veterinärvården”

medelåldern för när hundar får sin cancerdiagnos är förknippad med ras, storlek och kön.

Generellt för hela hundpopulationen kan man säga att storväxta hundar drabbas i lägre

ålder än mindre raser. Kastrerade hanhundar diagnostiseras senare än okastrerade, och tikar diagnostiseras i högre ålder än hanar.

Behandla, lindra, bota...

Att behandla cancer hos hund är relativt nytt. För ett par decennier sedan förekom varken strålbehandling eller cellgifter inom veterinärvården, men eftersom våra hundar numera betraktas som familjemedlemmar och arbetskamrater med betydligt högre status än förr finns avancerad vård även för våra fyrfota vänner. Vanligast är att man opererar cancer-tumörer, i synnerhet om inte canceren är spridd.

- Det vi som veterinärer i första hand gör är att vi tar cellprov från tumören och utför olika former av bilddiagnostik, till exempel röntgen, ultraljud, datortomografi och magnetkameraundersökningar. Det är viktigt att veta så mycket som möjligt om hundens situation och tumörtyp innan man bestämmer behandling, annars finns en risk att det utförs kirurgi på tumörer som inte bör opereras och när sjukdomen redan har spridit sig. Det gör att hunden får utstå onödigt lidande och det påverkar livskvaliteten, utöver att det innebär onödiga kostnader för hundägare och försäkringsbolag, säger Henrik.

Vad som är etiskt lämpligt när det gäller behandling av olika sjukdomar är föremål för debatt i olika sammanhang. Målsättningen ska vara att hunden ska må så bra som möjligt i sin sjukdom och att den behandling man ger hunden ska göra att den mår bättre. Och, det viktigaste, att man lär känna sin hund och går igenom den regelbundet för att upptäcka eventuella avvikelser i kroppen, rörelser, beteende och humör.

inga andra symtom än själva knölna såvida inte canceren har spridit sig. Juvertumörer sprids oftast till lymfkörtlar och lungor, men kan även sprida sig till skelettet eller buken. Tumörerna opereras bort och skickas för analys. Man röntgar ofta brösthålan och ibland görs även ett ultraljud över buken för att kontrollera om canceren har spridit sig.

Mindre vanliga cancersjukdomar

TESTIKELCANCER står för omkring tre procent av cancersjukdomar hos hund och drabbar främst medelålders eller äldre hundar. I ett tidigt stadium av sjukdomen känns ofta en förstoring av testikeln, en knöl eller ändrad form. Hunden har sällan ont till en början men när tumören växer brukar den orsaka smärta.

Vissa testikeltumörer utsöndrar ett hormon som liknar östrogen och kan leda till påverkan på benmärgen, vilket i sin tur orsakas av blodkroppsbri-
st. De flesta testikeltumörer är dock godartade och om hunden mår bra i övrigt brukar veterinär rekommendera kastrering.

OSTEOSARKOM, skelett-cancer, är en mycket allvarlig och aggressiv typ av cancer som oftare förekommer hos medelstora och stora raser. Man har inte funnit någon ärftlighet för skelettcancer och man vet i dag inte vad som orsakar sjukdomen eller varför den är vanligare i vissa raser, till exempel boxer, golden retriever, bernese sennenhund, tysk schäferhund, rottweiler, irländsk varghund, grand danois och sankt bernhardshund.

Det är en ganska ovanlig sjukdom men förloppet brukar vara snabbt och

prognosen dålig. Det är inte ovanligt att väldigt unga hundar drabbas. Om hunden plötsligt drabbas av hälla, blir allmänpåverkad och börjar sova mer än vanligt kan det vara tecken på skelettcancer.

HJÄRNTUMÖRER förekommer även hos hundar, såväl godartade som elakartade. Båda varianterna påverkar hundens välbefinnande men på olika sätt. Godartade tumörer kan vara ett hot mot hundens liv och hälsa eftersom de växer och trycker mot olika centra i hjärnan. Elakartade tumörer har en tendens att sprida sig till andra organ i kroppen.

Det är vanligt att hjärntumörer upptäcks genom att hunden får krampanfall som vid epilepsi. Andra symtom är balansproblem, ändrat beteende eller smärta när man vidrör nacken. Man opererar sällan tumörer i hjärnan och det hör till undantagen att

man ger strålbehandling. Eftersom prognosen är dålig brukar fokus ligga på att lindra symtomen med exempelvis smärtlindring, medicin mot kramp och kortison för att minska svullnad.

Cancer kan utvecklas i princip var som helst i kroppen och andra cancerformer som ses hos hundar är bland annat levertumörer, tumörer i mag-tarmkanalen, i bukspottkörteln eller i urinblåsan: precis som hos oss människor men olika vanligt förekommande.

Var canceren sätter sig beror på vilken typ av cell som canceren utgår från och hur den sedan utvecklas. Tidig upptäckt ger oftast en bättre prognos, men fortfarande är många cancerformer inte möjliga att bota. Det viktigaste är att hunden får lindring av sina symtom och därmed god livskvalitet.